

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

48

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-83-4

BRNO 2007

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Rutt kay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Balázs Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Blanka Veselá

Technická redakce
Technical Editors

Dana Gregorová

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz>

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

48, 2007

90270/09

Obrázek na obálce
Cover illustration

Jeskyně Býčí skála. Geometrický vzorec, datovaný do eneolitu.
Býčí skála Cave. A geometric pattern dated to the Aeneolithic.

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-83-4

Copyright © 2007 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Kniha byla vydána s přispěním Akademie věd ČR

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce
Instructions to authors on internet pages

<http://www.iabrno.cz>

SENORADY (okr. Brno-venkov)**„Na hradiskách“. KKK. Hradisko. Záchraný výzkum.**

Dne 16. 7. 2006 byl proveden záchraný a zjišťovací výzkum pravěkého hradiska na katastru obce Senorady, ležícího 1,27 km SSV od středu vsi. Vzhledem k zatrávnění vnitřní plochy hradiska se výzkum zaměřil na přílehlé svahy, přičemž byly zjištěny a povrchově zkoumány rozsáhlé recentní výkopy porušující areál hradiska. Největší z nich, provedený asi 10 m pod hranou severozápadního svahu v bodě 49°08'13,43"N, 16°14'55,36"E (www.mapy.cz), byl rozšířen v sondu, neboť se jím podařilo zachytit suťový kužel s množstvím nálezů. Mocnost kužele s odpadním materiálem dokumentujícím život na vrcholové plošině hradiska dosahovala až 1 metru. Nálezy zahrnovaly zlomky keramických nádob, početné kusy mazanice, kosti zvířat a lastury škeblí.

Keramiky bylo z celé lokality získáno přibližně 12,7 kg. Tvarově se podařilo rozlišit hrnce, misky, džbánky, šálky a zásobnice, nejvýznamnějším keramickým nálezem je pak hliněný model miniaturního sekeromlatu. Podobné modely sekeromlatů jsou známy z dalších výšinných lokalit, mj. Chvalatice – „Růžový kopec“ (jevišovická kultura; Berkovec et al. 2001, 151), Podmolí – „Šobes“ (eneolit, Čizmář 2004, 178) a Mohelno – „Skřipina“ (KKK?). Většinu fragmentů nádob lze datovat pouze rámcově do eneolitu, stav některých kusů však nevylučuje ani možnou dataci do mladého neolitu. Bezpečně datovatelné keramické fragmenty však lze zařadit pouze do staršího (bolerázského) stupně kultury s kanelovanou keramikou. Jde především o výzdobu pomocí kanelur, přesněji motivu klasu a vlčích zubů. Z dalších výzdobných prvků se objevují promačkávané plastické lišty a různé variety výčnělků. Na fragmentech je patrný vliv kultury nálevkovitých pohárů, což odpovídá nejstarší fázi kultury s kanelovanou keramikou a způsobuje poněkud netypický ráz materiálu. S ohledem na velikost souboru je pozoruhodné, že v něm zcela absentují běžné a typické rysy jevišovické keramiky (tj. slámování či otisky textilií), jejich výskyt je zde starší literaturou uváděn jako dominantní (např. Košťurík et al. 1986, 236).

Štípaná industrie, získaná pouze ze sondy, je zastoupena čtyřicetými kusy, zhotovenými ze dvou druhů surovin. Na lepší a kvalitnější nástroje byl importován silicit glacienních sedimentů, zatímco regionální rohovec typu Krumlovský les variety I a II byl zjištěn převážně ve formě korových úštěpů a odpadu. Ojedinelé jsou čepele, srpové kameny a bifaciálně retušované kusy.

Josef Kovář, Milan Vokáč

Literatura

- Berkovec, T., Šmerda, J., Čep, J., Čepová, T., Vokáč, M. 2001: Chvalatice (okr. Znojmo), *Přehledy výzkumů* 42, 151–152.
- Čizmář, Z. 2004: Nové nálezy hliněných modelů sekeromlatů z výšinných sídlišť v Podyjí. In.: E. Kazdová – Z. Měřínský – K. Šabatová, eds: *K počt Vladimíru Podborskému*. Brno, 177–181.
- Čizmář, M. 2004: *Encyklopedie hradíšť na Moravě a ve Slezsku*. Praha.
- Košťurík, P. et al. 1986: *Pravěk Třebíčska*. Brno-Třebíč.

Resumé

Senorady (Bez. Brno-venkov). „Na hradiskách“. Badener Kultur. Höhensiedlung. Rettungsgrabung.

SLATINICE (k. ú. Slatinice na Hané, okr. Olomouc)
„Na Cikánci“. Eneolit. Sídliště a pohřebiště. Záchraný výzkum.

Ve dnech 13. a 14. 9. 2006 byl realizován záchraný archeologický výzkum při výstavbě rodinného domu Ing. Josefa Jiráčka v poloze „Na Cikánci“ ve Slatinicích. Po skrývce nadložní vrstvy na ploše 25 × 19 m se na světlém sprašovém podloží podařilo identifikovat 11 objektů, z nichž převážnou většinu (9) tvořily obilní sila. Dále byla prozkoumána jedna stavební jáma a zbytky hrobu se žárovým pohřbem z období lužických popelnicových polí.

Z většiny objektů byly vyzvednuty pouze jednotlivé střepy, většinou z jemně písčitého materiálu, rámcově datované do závěru eneolitu. Větší kolekce materiálu byla získána pouze z objektu K 502 (stavební jáma), ale i tu lze datovat jen přibližně, a to do středního až mladého eneolitu.

Miroslav Šmíd

Resumé

Slatinice (Kataster Slatinice na Hané, Bez. Olomouc). „Na Cikánci“. Äneolithikum. Siedlung u. Gräberfeld. Rettungsgrabung.

STŘÍBRNICE (k. ú. Stříbrnice nad Hanou, okr. Přerov)
„Lopaty“. Eneolit. Pohřebiště, sídliště. Záchraný výzkum.

V rámci záchraných archeologických výzkumů na trase dálnice D1, v jejím nově staveném úseku mezi obcemi Mořice a Kojetín, byla v letošním roce prozkoumána archeologická lokalita označená jako Stříbrnice 1.

Lokalita se nachází cca 0,4 km jižně od obce Stříbrnice v trati „Lopaty“, a to na plošině severo – jižně orientované terasy, která je součástí většího sprašového útvaru od jihu uzavírajícího údolí řeky Hané. Lokalitu ze západu a severu obtéká potok Hlavnice a ze strany východní malý sezonní bezejmenný potůček. Na mapě ZM ČR 1 : 10 000 (list 24-42-09) je identifikována těmito koordináty od západní a jižní sekční čáry: 317:290; 349:278; 364:275; 366:280; 351:285; 316:298 mm.

Během skrývek orniční půdy bylo v severozápadní části lokality objeveno několik sídlištních objektů, které byly předběžně prozkoumány a jejich staří určeno do období eneolitu, a to do kultury se zvoncovitými poháry. Během pokračujících zemních prací byly odkryty další sídlištní objekty, které se kumulovaly opět v západní části skryté plochy v nevelké vzdálenosti od (v těchto místech strmého) svahu údolí potoka Hlavnice. Kromě odkrytých objektů kultury se zvoncovitými poháry byly objeveny také jámy patřící lidu věteřovské skupiny ze starší doby bronzové. Sídlištní objekty věteřovské skupiny souvisejí zřejmě s rozlehlým sídlištěm vzdáleným cca 0,3 km západním směrem, a to na lokalitě Vrchoslavice-Vitčice.

Nejvýznamnějším objevem na lokalitě bylo pohřebiště z období eneolitu. Na ploše o rozloze cca 3 ha bylo objeveno 98 lépe nebo hůře dochovaných hrobových celků, přičemž je

zcela jisté, že prostor odkrytý pod budoucí trasou dálničního tělesa tvořil jen severní okraj rozlehlé pravěké nekropole. Mezi prozkoumanými hroby (podle předběžné analýzy) tvořily podstatnou většinu celky, ve kterých byli pohřbeni příslušníci lidu kultury se zvoncovitými poháry, a to v počtu 92, šest hrobů patřilo lidu se šňurovou keramikou.

Hroby KZP byly s menšími odchylkami orientovány ve směru S–J a jejich rozměry byly od 2 m délky a 1,5 šířky až po jámy menší o rozměrech cca 1 m délky na 0,7 m šířky. V případě menších hrobů se zřejmě jednalo o pohřby dětí – často s chudou hrobovou výbavou. Hroby menších rozměrů byly také často zapouštěny do menší hloubky, což způsobilo jejich zničení, a to jak hlubokou orbou, tak i během skrývek ornice těžkou technikou. V několika případech se dochovala jen dna hrobových jam se zbytky velmi špatně dochovaných kostí (většinou zubů) bez stop hrobové výbavy.

Nicméně z hrobových celků KZP pochází bohatá sbírka milodarů, především keramické nádoby – nejčastěji mísy různých rozměrů, džbánky, koflíky, menší amforovitě i hrncovitě nádoby. V některých nádobách se dosti často dochovala ještě i zvířecí kosti jakožto pozůstatky potravy, kterou byl obdáván mrtvý jedinec.

Kromě keramiky se v hrobových celcích objevily pro tuhle kulturu typické pazourkové hroty šípů a kamenné nátepní destičky. Obzvláště zajímavé nálezy se podařilo vyzvednout ze dvou hrobů (hroby č. 19 a 22). V jednom z nich – přes absenci lidské kostry – bylo nalezeno mezi milodary 6 zlatých vlasových ozdob ve tvaru spirálek z dvojitého drátu, v dalším hrobě (hrob č. 53) se našla bronzová (?) dýka s ještě dochovanými zbytky dřevěné rukojeti.

Hroby kultury se ŠK měly většinou čtvercové tvary, rozměry přes 2 × 2 m, hloubku cca 2 m od dnešního povrchu a byly orientované V–Z, i když ve dvou případech byla zjištěna orientace S–J. Byla v nich objevena pro tuto kulturu typická sestava milodarů v podobě keramických nádob – amfory, poháry a džbánky, broušené sekeromlaty a sekerky, štípané pazourkové čepelky a úštěpy a také hůře dochované kostěné nástroje.

Výzkum na lokalitě byl ukončen v polovině listopadu 2006 a v současné době probíhá laboratorní zpracování jak archeologického, tak i antropologického materiálu.

Arkadiusz Tajer

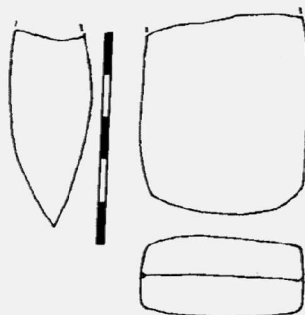
Resumé

Stříbrnice (Bez. Přerov). „Lopaty“. Glockenbecher- u. Schnurkeramikultur. Rettungsgrabung. Gräberfeld u. Siedlung.

TVAROŽNÁ (okr. Brno-venkov)

„Za školou“. Eneolit. Ojedinelé nálezy. Povrchový průzkum.

Mezi paleolitickým materiálem (viz samostatná studie P. Škrdly zveřejněná v tomto čísle PV) byly v trati „Za školou“ získány i nálezy dokládající mladší osídlení prostoru. Jedná se především o ostří sekerky se zabroušenými boky (obr. 20) vyrobené z jemnozrného dioritu a několik nepatinovaných kamenných štípaných artefaktů. Po vyloučení křesadel byla vyčleněna kolekce sestávající z velmi nevýrazných drobných úštěpů z rohovce typu Krumlovský les a vytěžené jádérko

Obr. 20. Tvarožná. Kamenná sekerka
Tvarožná. Steinbeil.

z rohovce typu Stránská skála. Uvedené nálezy můžeme zařadit do průběhu eneolitu.

Martin Kuča, Petr Škrdla

Resumé

Tvarožná (Bez. Brno-venkov) „Za školou“. Äneolithikum. Siedlung (?). Oberflächensammlung.

ÚVALNO (okr. Bruntál)

Extravilán. KNP. Sídliště. Záchraný výzkum.

V dubnu 2006 byla v souvislosti s přístavbou výrobní haly a kanceláří firmy Den Braven Czech and Slovak, s. r. o., realizována 3. etapa záchraného archeologického výzkumu.

Naleziště, zapsané v SAS ČR pod pořadovým číslem 15-14-22/2, se nachází severně od obce (cca 300m) a západně od státní silnice 57 spojující Opavu s Krnovem, na východním úpatí kopce Strážístě, v nadmořské výšce cca 310 m. Terén přechází dále na východ do údolí nivy řeky Opavy, která je vzdálena přibližně 1 100 m. Popisovanou lokalitu je možné identifikovat na ZM 1 : 10 000 (list 15-14-22) v okruhu bodu 103 : 17 od západní : jižní sekční čáry.

Na katastru obce Úvalno bylo pravěké naleziště objeveno a poprvé archeologicky zkoumáno v souvislosti s výstavbou prvního skladu firmy Den Braven již v říjnu 1999, kdy byly zachyceny 4 objekty a v několika místech mocná kulturní vrstva (č. akce NPÚ 15/99; Stabrava 2002). Podruhé byla plocha zkoumána na podzim 2002 a na jaře 2003 z důvodu plánované přístavby haly a kanceláří. Tentokrát bylo prozkoumáno na 30 zahloubených pravěkých objektů a kúlových jam (č. akce NPÚ 23/02). Během zmiňovaných dvou etap záchraných výzkumů byla prozkoumána větší část polykulturního sídliště z období eneolitu (lengyelská kultura, KNP). Během třetí etapy záchraného výzkumu (10. 4.–21. 4. 2006) byly dokumentovány dva zahloubené sídlištní objekty (k. 530, 531) a dvě kúlové jámy (k. 532, 533).

Nejzajímavějším byl zásobnicový objekt (k. 530; obr. 21) kruhového půdorysu s válcovitým ústím (průměr cca 1,25 m), hruškovitým profilem a rovným dnem (průměr cca 1,5 m). Zjištěná míra zahloubení objektu do podloží byla 0,85 m. Jáma byla vyplněna kontexty 134 a 138. V jižní části dna (k. 138) byla umístěna víceméně neporušená keramická nádoba – mísa vyplněná dosud neanalyzovaným obsahem. V blízkosti mísy byly dokumentovány nepatrné pozůstatky